

การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน
เพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดลำพูน

The Guidelines of Phenomenon-Based Learning Management
to Develop Digital Empathy of Secondary School Students
in Lamphun

¹สุริยาพร ญาณตาล, ²อัจฉรา ศรีพันธ์

¹Suriyaporn Yanatan, ²Atchara Sriphan

^{1,2}คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยนเรศวร

^{1,2}Faculty of Education, Naresuan University

¹Corresponding author, e-mail: Suriyaporny66@nu.ac.th

Received January 13, 2025; Revised January 25, 2025; Accepted: February 2, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ และ 2) ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดลำพูน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน ได้แก่ กลุ่มครูผู้มีประสบการณ์ จำนวน 3 คน กลุ่มอาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน ศึกษาพิเศษ จำนวน 1 คน และบุคลากรทางด้านจิตวิทยา จำนวน 1 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์โดยใช้แนวคำถามเชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ พบว่า ด้านหลักการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนขาดหลักสูตรพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์ เน้นสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ การสอนเน้นเนื้อหาตามหลักสูตร ขาดการเชื่อมโยงกับปัญหาในโลกไซเบอร์ใช้เทคนิคหลากหลายและมีการบูรณาการกับวิชาสังคมศึกษา ด้านบทบาทของครู ครูบางส่วนขาดความเข้าใจเรื่องพลเมืองดิจิทัล ขณะที่บางส่วนมีความรู้ เป็นที่ปรึกษา รับฟังนักเรียน และเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านนักเรียนยังมีการตระหนักถึงความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์ที่ค่อนข้างน้อย 2) แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์ ควรใช้ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงและใกล้ตัวนักเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจในอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น ส่งเสริมการเคารพความแตกต่าง การสื่อสารด้วยความสุภาพและตระหนักถึงผลกระทบจากพฤติกรรมในโลกไซเบอร์ รวมทั้งการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; ปรากฏการณ์เป็นฐาน; ความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study the current state of learning management and 2) explore approaches to phenomenon-based learning management to develop empathy in the cyber world among lower secondary school students in Lamphun Province. This qualitative research included seven key informants: three experienced teachers, two university lecturers, one educational supervisor, and one psychologist, selected through purposive sampling. The research instrument used was an interview guide with in-depth questions, and the data were analyzed through content analysis and presented descriptively. The research findings revealed that the current state of learning management showed a lack of specific curricula to develop empathy in the cyber world, with teaching primarily following the Basic Education Core Curriculum. Teaching methods were content-focused without connections to real-world cyber issues, although diverse techniques and integration with social studies were observed. Regarding the roles of teachers, some lacked understanding of digital citizenship, while others acted as advisors, listened to students, and served as good role models. However, students were found to have a relatively low awareness of empathy in the cyber world. For the phenomenon-based learning approach to develop empathy in the cyber world, it is recommended to use real-life phenomena close to students' experiences. This would enhance their understanding of emotions, foster respect for differences, encourage polite communication, raise awareness of the impact of online behavior, and promote empathy in the cyber world.

Keywords: Learning Management; Phenomenon-Based Learning; Digital Empathy

บทนำ

ในปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในรูปแบบเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในปี 2563 ได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตผู้คนทั่วโลกให้ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้น ทั้งในด้านการทำงาน การเรียน และการทำธุรกรรมออนไลน์ โดยคนไทยมีอัตราการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตสูงถึง 89.5% และมีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในปี 2564 จำนวน 52.5 ล้านคน หรือคิดเป็น 79.3% ของประชากรทั้งประเทศ อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงเทคโนโลยีอย่างกว้างขวางนี้ได้นำมาซึ่งปัญหาทางสังคม เช่น การกระทำความรุนแรงทางไซเบอร์ (Cyberbullying) ซึ่งเป็นการกลั่นแกล้งหรือรังแกผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์และโทรศัพท์มือถือ (ราชบัณฑิตยสภา, 2562) โดยลักษณะการกระทำความรุนแรงนี้มักเป็นการเจาะจงเป้าหมาย และมีแนวโน้มที่จะเกิดซ้ำอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้ถูกรังแกเกิดความอับอาย ความเครียด ความวิตกกังวล ภาวะซึมเศร้า และในบางกรณีอาจนำไปสู่ภาวะฆ่าตัวตาย ดังนั้นการป้องกันและแก้ไขปัญหามารยาททางไซเบอร์จำเป็นต้องอาศัยการควบคุมดูแลจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง

และบุคคลที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการส่งเสริมความรู้เรื่องความปลอดภัยในโลกไซเบอร์ เพื่อให้นักเรียนและเยาวชนสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างปลอดภัยและมีความรับผิดชอบ (ราชบัณฑิตยสภา, 2562)

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม โดยมีการจัดทำกรอบยุทธศาสตร์ชาติที่มุ่งเน้นการพัฒนาทุนมนุษย์ให้พร้อมเข้าสู่ยุคดิจิทัลแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) จึงได้เน้นการเตรียมความพร้อมของเยาวชนให้มีคุณธรรม จริยธรรม ทักษะการคิดวิจารณ์ญาณ รวมถึงทักษะด้านการสื่อสารและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เพื่อให้เยาวชนมีศักยภาพทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการนำพาประเทศสู่ความเป็น "ดิจิทัลไทยแลนด์" สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมได้จัดทำหลักสูตรการเข้าใจดิจิทัลสำหรับพลเมืองไทย (Digital Literacy for Thai Citizens) ซึ่งได้กำหนดสมรรถนะหลักที่สำคัญในการพัฒนาความสามารถของพลเมืองดิจิทัล ได้แก่ การเข้าใจสิทธิและความรับผิดชอบในโลกดิจิทัล การสื่อสารยุคดิจิทัล ความปลอดภัยในโลกไซเบอร์ การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ การปฏิบัติในสังคมดิจิทัล รวมถึงการส่งเสริมดิจิทัลคอมเมอร์ซ และการเข้าใจกฎหมายดิจิทัล ซึ่งจะช่วยพลเมืองไทยสามารถใช้เทคโนโลยีและข้อมูลดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพและมีจริยธรรม การพัฒนาความสามารถดังกล่าวยังสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 โดยเน้นการพัฒนานักเรียนให้มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ และคุณธรรม พร้อมทั้งมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก

ปัญหาการระรานในโลกไซเบอร์กำลังทวีความรุนแรงและได้รับการพูดถึงอย่างกว้างขวาง โดยเริ่มมีการรณรงค์ให้ความรู้ในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายทางอัตลักษณ์และวัฒนธรรม เพื่อลดอคติและการแบ่งแยก และสร้างจิตสำนึกในการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ทางออนไลน์โดยไม่คำนึงถึงอัตลักษณ์ที่แตกต่างและไม่ตัดสินผู้อื่นอย่างมีอคติ (สรานนท์ อินทนนท์, 2562) การขาดความเห็นอกเห็นใจบนโลกไซเบอร์พบได้ในทุกกลุ่มวัย โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและวัยรุ่นที่มีขีดขาดการตระหนักถึงผลกระทบจากการกระทำของตนเอง ซึ่งมักนำไปสู่การเผยแพร่ข้อมูลเท็จ ข่าวดปลอม การโพสต์เสียดยศหรือกระตุ้นให้เกิดความเกลียดชัง (POB PAD, 2565) ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นบนโลกไซเบอร์เป็นความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกและมุมมองของผู้อื่นและสามารถแสดงความเอื้อเฟื้อเมื่อผู้อื่นได้รับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม รวมถึงการรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเองในการโต้ตอบหรือแสดงความคิดเห็นที่ไม่ทำให้ผู้อื่นเกิดความเสียหาย ซึ่งความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมีส่วนสำคัญในการรักษาสังคมออนไลน์ให้เอื้ออาทร ช่วยเหลือกัน และสร้างความรู้สึกห่วงใยต่อผู้อื่น แม้กระทั่งกับคนที่ไม่รู้จัก เนื่องจากในโลกไซเบอร์มีอัตลักษณ์และวัฒนธรรมที่ต่างกัน ผู้ใช้งานมักสื่อสารผ่านหน้าจอ ทำให้ยากที่จะเข้าใจและรับรู้อารมณ์ความเจ็บปวดของผู้อื่น ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นจึงเป็นการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม และช่วยลดปัญหาการระรานทางไซเบอร์ (สรานนท์ อินทนนท์, 2562)

การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นสามารถทำได้หลายวิธี โดยเฉพาะการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การฟัง พูด อ่าน เขียน การอภิปราย หรือการแก้ปัญหาร่วมกัน ซึ่งช่วยกระตุ้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการสะท้อนความคิด นักเรียนจะได้รับข้อมูลและ

ประสบการณ์จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง (อพัชชา ช้างขวัญ, 2563) การเรียนเชิงรุกนี้สะท้อนแนวคิดของปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) ซึ่งมุ่งให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงสังคมและพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น โดยช่วยให้นักเรียนตระหนักถึงบทบาทของตนเองในสังคม และสามารถนำไปสู่การปฏิรูปสังคมในด้านต่างๆ การเรียนเชิงรุกยังสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ซึ่งเชื่อว่านักเรียนสามารถสร้างความรู้จากประสบการณ์ของตนเองและเกิดการเรียนรู้ได้จากการค้นหาคำตอบผ่านการสืบค้นและการอภิปราย การใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานในการเรียนรู้ทำให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์และปัญหาต่างๆ ได้จากมุมมองที่หลากหลาย และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการแก้ปัญหาที่ไม่คุ้นเคย (อรพรรณ บุตรกัตถัญญ, 2561) และยังส่งเสริมการเรียนรู้แบบหยั่งลึก โดยเชื่อมโยงกับชีวิตจริง ซึ่งช่วยให้นักเรียนสามารถตั้งคำถามและสืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อนำมาวิเคราะห์และอภิปรายร่วมกัน กระบวนการนี้ทำให้นักเรียนซึมซับข้อมูลใหม่อย่างลึกซึ้งและเชื่อมโยงกับความเป็นจริงในชีวิต (หิสนัส เฟ็งสันเทียะ, 2563) การเรียนรู้ในลักษณะนี้ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างทักษะการวิเคราะห์และการแก้ปัญหาของนักเรียน แต่ยังสามารถส่งเสริมความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์ได้ เนื่องจากนักเรียนได้รับบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์ผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดลำพูน เพื่อสร้างความตระหนักให้นักเรียนรู้จักเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นในโลกไซเบอร์ และสามารถดำเนินชีวิตในโลกไซเบอร์ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดลำพูน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดลำพูน

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนธีรภานุภัณฑ์บ้านโฮ่ง อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 7 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) เนื่องจากเป็นผู้มีประสบการณ์ มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา และมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ 1) กลุ่มครูผู้มีความรู้ความสามารถ ได้แก่ ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน จำนวน 3 คน 2) กลุ่มอาจารย์มหาวิทยาลัย ได้แก่ อาจารย์ผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชาสังคมศึกษา จำนวน 2 คน 3) ศึกษานิเทศก์ ที่มีความเชี่ยวชาญการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชาสังคมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน จำนวน 1 คน 4) บุคลากรทางด้านจิตวิทยา ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับด้านจิตวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน จำนวน 1 คน เพื่อสัมภาษณ์ แบบเจาะลึกในประเด็นสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์และแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 1 ชนิด ได้แก่ แบบสัมภาษณ์โดยใช้แนวคำถามเชิงลึก เป็นแนวคำถามที่สร้างขึ้นตามประเด็นในการวิจัย ได้แก่ หลักการจัดการเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้ บทบาทของครู บทบาทของนักเรียน และปัญหาในการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสมบูรณ์ในการวิจัย จึงได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์โดยใช้แนวคำถามเชิงลึก ในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดลำพูน ซึ่งมีขั้นตอนในการพัฒนาเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้าง แบบสัมภาษณ์ 2) ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 3) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์ เพื่อนำมาประกอบในการสร้างคำถามสัมภาษณ์ 4) กำหนดโครงสร้างและประเด็นในการสัมภาษณ์ 5) สร้างคำถามในการสัมภาษณ์ และนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นปรึกษาคณะคณาจารย์ที่มหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ ทั้งด้านทฤษฎีและเนื้อหาเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขทั้งในด้านเนื้อหาและการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาให้เหมาะสม 6) นำคำถามในการสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแล้วไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยปฏิบัติตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ และเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระและกรอบแนวคิดในการวิจัย 2) การสัมภาษณ์ ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการและการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ผู้วิจัยได้เตรียมการสัมภาษณ์โดยเริ่มต้นจากการนัดหมายผู้ให้ข้อมูล ศึกษาประเด็นคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งเตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องมือบันทึกเสียง รวมถึงการเตรียมสมุดบันทึกและอุปกรณ์อื่นๆ ที่จำเป็นให้พร้อมก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้มีการสนทนาเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้สัมภาษณ์ พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลในการดำเนินการ และขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์

3. การวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษานี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อพรรณนาข้อมูลจากเอกสาร และวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้วยวิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยการรวบรวม จำแนก และจัดหมวดหมู่ เพื่อค้นหาความเชื่อมโยงของข้อมูล พร้อมทั้งสร้างข้อสรุปที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัยในรูปแบบการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา มีตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลที่หลากหลาย จึงใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodology Triangulation) โดยใช้การสัมภาษณ์ การสังเกต และศึกษาข้อมูลเอกสารประกอบ

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์แนวคำถามเชิงลึก มาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์ และนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

จากวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดลำพูน แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์ในปัจจุบันและปัญหาในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์

1. การจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์ในปัจจุบัน

ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ หลักการจัดการเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้ บทบาทของครู และบทบาทของนักเรียน ดังนี้

1) หลักการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีการวางแผนการสอนตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดจากหลักสูตร แม้จะใช้ตำราเรียนในการสอน แต่การเรียนการสอนในปัจจุบันยังคงเน้นการบรรยายเนื้อหาที่ไม่ค่อยปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน การจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นการยอมรับและเคารพ ความหลากหลายทางสังคม เช่น เชื้อชาติ ศาสนา ความเชื่อ และวัฒนธรรม เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจและเห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข นอกจากนี้ยังมีการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในสังคม โดยส่งเสริมการพัฒนาทักษะการปรับตัว เช่น การเข้าใจความแตกต่างและการเคารพสิทธิของผู้อื่น รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เพื่อให้นักเรียนเติบโตเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) วิธีการจัดการเรียนรู้ การสอนในปัจจุบันยังคงเน้นเนื้อหาตามหลักสูตรแกนกลาง โดยขาดการเชื่อมโยงกับปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกไซเบอร์ เช่น การระรานทางไซเบอร์ การละเมิดสิทธิในโลกไซเบอร์ ครูมักใช้วิธีการบรรยายมากกว่าการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์หรือแก้ปัญหาสื่อและเทคโนโลยียังไม่ได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัยเท่าที่ควร ส่งผลให้นักเรียนตระหนักถึงผลกระทบจากพฤติกรรมในโลกไซเบอร์น้อย อย่างไรก็ตามครูได้นำเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายมาใช้ เช่น การเปิดวิดีโอและการนำกรณีศึกษาจากโลกไซเบอร์มาประกอบการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าใจเหตุการณ์จริงและเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังมีการใช้บทบาทสมมติและการส่งเสริมความเข้าใจในอารมณ์ของตนเอง เพื่อพัฒนาทักษะในการเข้าใจและเคารพความรู้สึกของผู้อื่น

3) ด้านบทบาทของครู ครูยังขาดความเข้าใจเชิงลึกในประเด็นสำคัญ เช่น การระรานทางไซเบอร์ การล่วงละเมิดทางดิจิทัล และการสร้างรอยเท้าดิจิทัล ส่งผลให้ไม่สามารถให้คำแนะนำที่เหมาะสมแก่นักเรียนได้อย่างเต็มที่ การสอนยังคงเน้นเนื้อหาเชิงทฤษฎีมากกว่าการสร้างประสบการณ์เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงในโลกไซเบอร์ อีกทั้งยังขาดการบูรณาการเทคโนโลยีและวิธีการสอนที่ทันสมัย อย่างไรก็ตามครูที่มีความรู้และความสามารถสามารถสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญในโลกไซเบอร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสอนให้นักเรียนใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบและ

ปลอดภัยพร้อมเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตประจำวันและประเด็นในโลกไซเบอร์ ครูจะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความเห็นอกเห็นใจทั้งในโลกจริงและโลกไซเบอร์

4) ด้านบทบาทของนักเรียน นักเรียนบางส่วนยังขาดความตระหนักถึงผลกระทบจากการกระทำในโลกไซเบอร์ เช่น การแสดงความคิดเห็นเชิงลบ การระรานทางไซเบอร์โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบทางจิตใจ และการเผยแพร่ข้อมูลที่บิดเบือนหรือไม่เหมาะสม อีกทั้งนักเรียนบางคนยังขาดทักษะในการควบคุมอารมณ์และการแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ในโลกไซเบอร์ ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งและปัญหาความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน

2. ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์

1) ปัญหาด้านหลักสูตร โรงเรียนยังไม่มีหลักสูตรสำหรับพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์ที่แน่ชัด ตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จะมุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม การเคารพสิทธิของผู้อื่น และการพัฒนาทักษะทางสังคม แต่ยังคงขาดการกำหนดเนื้อหาเกี่ยวกับการแสดงออกและการปฏิสัมพันธ์ในโลกไซเบอร์ อย่างไรก็ตามได้มีการบูรณาการเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายคอมพิวเตอร์และสิทธิมนุษยชนในกระบวนการเรียนรู้ เพื่อปลูกฝังความตระหนักรู้และความรับผิดชอบต่อการกระทำในโลกไซเบอร์ และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมในบริบทของโลกไซเบอร์

2) ปัญหาด้านหลักการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์ ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนมักเน้นการบรรยายทฤษฎีมากกว่าการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมซึ่งทำให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาจากเหตุการณ์จริงในโลกไซเบอร์ยังพัฒนาได้ไม่เต็มที่การสอนให้เห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์เป็นเรื่องที่ค่อนข้างท้าทาย เนื่องจากการเรียนรู้ต้องอาศัยการเข้าใจและรับรู้ถึงอารมณ์ของผู้อื่น แต่ในโลกไซเบอร์การแสดงออกทางอารมณ์หรือความคิดเห็นมักไม่ได้เห็นหน้าหรือสัมผัสกับอารมณ์ของผู้อื่นโดยตรง ทำให้การตระหนักถึงผลกระทบจากพฤติกรรมในโลกไซเบอร์เป็นเรื่องที่ทำนายสำหรับนักเรียน และส่งผลให้การสอนเรื่องนี้ไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและลึกซึ้ง

จากวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า

1.ด้านหลักสูตร หลักสูตรควรบูรณาการเนื้อหาจากหลากหลายสาขาวิชาและเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของนักเรียน โดยใช้ปรากฏการณ์ในโลกไซเบอร์เป็นฐานในการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจผลกระทบจากพฤติกรรมในโลกไซเบอร์ เช่น ในวิชาสังคมศึกษา ควรเน้นให้นักเรียนเข้าใจบทบาทของตนเองในโลกไซเบอร์และเคารพสิทธิของผู้อื่น ในวิชาภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ควรส่งเสริมการเขียนบันทึก การอภิปรายหรือการแสดงความคิดเห็นเชิงบวก และกิจกรรมแนะแนวเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์อย่างปลอดภัยและเสริมทักษะการตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ ในโลกไซเบอร์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมายและช่วยให้นักเรียนเข้าใจและเคารพความรู้สึกของผู้อื่น

2. ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ ควรเลือกปรากฏการณ์หรือสถานการณ์จริงในโลกไซเบอร์ที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น การระรานทางไซเบอร์ การแชร์ข้อมูลส่วนตัวโดยไม่ระมัดระวัง การละเมิด

ลิขสิทธิ์ หรือการสื่อสารที่ไม่สุภาพในโลกไซเบอร์ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเห็นผลกระทบจากการกระทำดังกล่าวและสามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของตนเองได้ นอกจากนี้ควรใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น การใช้บทบาทสมมติ การฝึกให้เข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น การส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นในเชิงบวก เพื่อให้การเรียนการสอนมีความน่าสนใจและช่วยให้นักเรียนเข้าใจมุมมองของผู้อื่นในโลกไซเบอร์ได้ดียิ่งขึ้น

3. ด้านบทบาทของครู ครูควรมีความรู้และความสามารถในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับพลเมืองดิจิทัล เพื่อให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ได้อย่างเข้าใจง่ายและสอดคล้องกับชีวิตจริงของนักเรียน นอกจากนี้ครูควรทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา โดยการให้คำแนะนำและรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน เพื่อสร้างบรรยากาศที่ทำให้นักเรียนรู้สึกปลอดภัยและกล้าแสดงออกอย่างเสรี ครูควรมีความอดทนและความเห็นอกเห็นใจ พร้อมเปิดพื้นที่ให้นักเรียนได้แชร์ประสบการณ์หรือปัญหาต่างๆ โดยไม่ต้องกังวลว่าจะถูกตัดสิน และครูควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในห้องเรียนและในชีวิตประจำวัน เนื่องจากครูจะต้องถ่ายทอดแนวคิดและค่านิยมที่ดีเกี่ยวกับการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นในโลกไซเบอร์ให้แก่นักเรียน

4. ด้านบทบาทของนักเรียน นักเรียนควรเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมในชั้นเรียน มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น และเคารพความแตกต่างของผู้อื่นในโลกไซเบอร์ โดยเริ่มจากการยอมรับความคิดเห็นที่หลากหลาย หลีกเลี่ยงพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์ และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของพลเมืองดิจิทัล นอกจากนี้ควรสื่อสารในโลกไซเบอร์อย่างสุภาพและสร้างสรรค์ ด้วยการใช้คำพูดที่ไพเราะใจหรือแสดงความชื่นชม ตลอดจนมีส่วนร่วมในการรณรงค์ส่งเสริมความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์ เช่น การสร้างสื่อรณรงค์หรือการจัดกิจกรรมให้ความรู้เพื่อป้องกันการระรานทางไซเบอร์ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะช่วยพัฒนาความรับผิดชอบในการใช้สื่อออนไลน์และเสริมสร้างทักษะการทำงานร่วมกันในโลกไซเบอร์ได้เป็นอย่างดี

อภิปรายผลการวิจัย

1. อภิปรายผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดลำพูนในปัจจุบัน พบว่า

ด้านการจัดการเรียนรู้ จากการศึกษาพบว่า มีการจัดการเรียนการสอนตามตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มีการวางแผนการสอนที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดจากหลักสูตร แต่ยังคงพบว่าการเรียนการสอนในปัจจุบันยังคงเน้นการบรรยายเนื้อหาและการใช้ตำราเรียนเป็นหลัก ซึ่งไม่ได้ปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมยุคปัจจุบันเท่าที่ควร สอดคล้องกับตรุณี จำปาทอง พบว่า หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่มีตัวชี้วัดจำนวนมากและเนื้อหากว้างขวาง ส่งผลให้ครูส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีการสอนแบบเดิม คือการบรรยายเนื้อหาโดยไม่คำนึงถึงกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนยังคงมุ่งเน้นการเสริมสร้างทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม (ตรุณี จำปาทอง, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ วิภาพรณ พินลา ที่กล่าวถึง การเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา สำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมในศตวรรษที่ 21 โดยควรมุ่งเน้นให้นักเรียนมีทักษะการคิดระดับสูง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ทักษะทางสังคมที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตในสังคมโลกาภิวัตน์ โดยครูควรสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านการบูรณาการเนื้อหาวิชากับบริบทท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการตระหนักถึงอัตลักษณ์ของตนเองและผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีความพร้อมในการอยู่ร่วมกันในสังคม พหุวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต (วิภาพรรณ พินลา, 2559) นอกจากนี้การเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมยังเป็นสิ่งสำคัญ โดยการส่งเสริมการพัฒนาทักษะ การปรับตัว เช่น การเข้าใจความแตกต่าง การเคารพสิทธิของผู้อื่น รวมถึง การพัฒนาเทคโนโลยีและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งสามารถสร้างทักษะการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลได้ ซึ่งสอดคล้องกับวรพล ศรีเทพ และदनัย ศรีเกตุสุข ที่กล่าวว่า การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในยุคที่โลกพัฒนาอย่างรวดเร็ว โดยแนวคิด PILLARS of Excellence ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การมีส่วนร่วม นวัตกรรม ภาวะผู้นำ การเรียนรู้ ความรับผิดชอบ ความยืดหยุ่น และความยั่งยืน ซึ่งช่วยส่งเสริมการพัฒนานักเรียนให้สามารถรับมือกับความท้าทายในศตวรรษที่ 21 และเตรียมความพร้อมในการพัฒนาสังคมในอนาคต (วรพล ศรีเทพ และदनัย ศรีเกตุสุข, 2567)

ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ การสอนในปัจจุบันยังคงเน้นเนื้อหาตามหลักสูตรแกนกลาง โดยขาดการเชื่อมโยงกับปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกไซเบอร์ เช่น การกระทำความผิดทางไซเบอร์ และการละเมิดสิทธิในโลกไซเบอร์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนในยุคดิจิทัล ครูมักใช้วิธีการบรรยายมากกว่าการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์หรือแก้ปัญหา รวมทั้งขาดการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้นักเรียนตระหนักถึงผลกระทบของพฤติกรรมในโลกไซเบอร์น้อย สอดคล้องกับผลการศึกษาของภาณุมาศ หอมบุญยงค์ พบว่า การขาดการเชื่อมโยงเนื้อหาการสอนกับปัญหาทางโลกไซเบอร์เป็นหนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนในยุคดิจิทัล อย่างไรก็ตามยังมีครูบางท่านที่นำเทคนิคการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายมาใช้ เช่น การเปิดวิดีโอ หรือการนำกรณีศึกษาจากโลกไซเบอร์มาใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจเหตุการณ์จริงและสามารถเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ยังมีการใช้บทบาทสมมติและการพัฒนาความเข้าใจในอารมณ์ของตนเอง เพื่อเสริมสร้างทักษะในการเข้าใจและเคารพความรู้สึกของผู้อื่น (ภาณุมาศ หอมบุญยงค์, 2561)

ด้านบทบาทของครู ครูบางคนขาดความเข้าใจเชิงลึกในประเด็นสำคัญ เช่น การกระทำความผิดทางไซเบอร์ การล่วงละเมิดทางดิจิทัล และการสร้างรอยเท้าดิจิทัล ส่งผลให้ไม่สามารถให้คำแนะนำที่เหมาะสมแก่นักเรียนได้อย่างเต็มที่ การสอนยังคงเน้นเนื้อหาเชิงทฤษฎีมากกว่าการสร้างประสบการณ์เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงในโลกไซเบอร์ อีกทั้งยังขาดการบูรณาการเทคโนโลยีและวิธีการสอนที่ทันสมัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุจิตรา แก้วสินวล และฤทัยชนิ สิทธิ พบว่า การขาดความเข้าใจและการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับ การกระทำความผิดทางไซเบอร์ของครู ส่งผลกระทบต่อ การตอบสนองและการให้คำแนะนำแก่นักเรียนเมื่อเจอกับสถานการณ์การถูกระรานทางไซเบอร์ (สุจิตรา แก้วสินวล และฤทัยชนิ สิทธิชัย, 2564) อย่างไรก็ตามมีครูที่มีความรู้และความสามารถสามารถสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญในโลกไซเบอร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสอนให้นักเรียนใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบและปลอดภัย พร้อมเชื่อมโยงเนื้อหาชีวิตประจำวันและ

ประเด็นในโลกโซเชียล ครูจะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความเห็นอกเห็นใจทั้งในโลกจริงและโลกโซเชียล

ด้านบทบาทของนักเรียน นักเรียนบางส่วนยังขาดความตระหนักถึงผลกระทบของการกระทำในโลกโซเชียล เช่น การแสดงความคิดเห็นเชิงลบ การระรานทางโซเชียลผู้อื่นโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบทางจิตใจ และการเผยแพร่ข้อมูลที่บิดเบือนหรือไม่เหมาะสม อีกทั้งนักเรียนบางคนยังขาดทักษะในการควบคุมอารมณ์และการแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ในโลกโซเชียล ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งและปัญหาความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน และสอดคล้องกับสุธิดา สุวรรณราช และชลิดา ธนฐิธิกุล พบว่า วัยรุ่นมักจะมีการระรานทางวาจา ซึ่งเกิดจากการขาดความคิดไตร่ตรอง ทำให้พูดหรือแสดงออกเพื่อความสนุกสนานโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อผู้อื่น (สุธิดา สุวรรณราช และชลิดา ธนฐิธิกุล, 2565)

ปัญหาด้านหลักสูตร โรงเรียนยังไม่มีหลักสูตรที่ชัดเจนในการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกโซเชียล และขาดการกำหนดเนื้อหาเกี่ยวกับการแสดงออกและการปฏิสัมพันธ์ในโลกโซเชียลอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม โรงเรียนได้บูรณาการเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายคอมพิวเตอร์และสิทธิมนุษยชน เพื่อปลูกฝังความตระหนักและความรับผิดชอบในโลกโซเชียล และสร้างความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ซึ่งในปัจจุบันมีหลายหน่วยงานที่จัดทำคู่มือหรือแนวทางเกี่ยวกับพลเมืองดิจิทัล เช่น คู่มือพลเมืองดิจิทัล จากสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA) คู่มือทักษะความฉลาดทางดิจิทัลสำหรับครู จากสำนักงานคณะกรรมการ การการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และหลักสูตรอ่อนใจโซเชียล จากกรุงเทพมหานครและ AIS ที่มุ่งพัฒนาทักษะ การใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรมและปลอดภัย

ด้านปัญหาด้านหลักการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกโซเชียล จากการศึกษาพบว่า การสอนให้เห็นอกเห็นใจในโลกโซเชียลเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยาก เนื่องจากการเรียนรู้เรื่องนี้ต้องอาศัยการเข้าใจและรับรู้ถึงอารมณ์ของผู้อื่น แต่ในโลกโซเชียลการแสดงออกทางอารมณ์หรือความคิดเห็นมักไม่ได้เห็นหน้าหรือสัมผัสกับอารมณ์ของผู้อื่นโดยตรง ทำให้การตระหนักถึงผลกระทบจากพฤติกรรมในโลกโซเชียลเป็นเรื่องยากสำหรับนักเรียน ซึ่งส่งผลให้การสอนเรื่องนี้ไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและลึกซึ้ง สอดคล้องกับจรุงกุล บุรพวงค์ กล่าวว่า การสอนความเห็นอกเห็นใจในโลกโซเชียลเป็นเรื่องที่ท้าทาย เนื่องจากการสื่อสารออนไลน์ขาดการแสดงออกทางอารมณ์ที่ชัดเจน เช่น สีหน้าและน้ำเสียง ทำให้ยากต่อการรับรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (จรุงกุล บุรพวงค์, 2560)

2. การอภิปรายผลการวิจัยแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกโซเชียลของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดลำพูน พบว่า

ด้านหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกโซเชียลเป็นสิ่งสำคัญในยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของนักเรียน หลักสูตรควรบูรณาการเนื้อหาจากหลากหลายสาขาวิชา โดยใช้ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกโซเชียลเป็นฐานในการเรียนรู้ เพื่อให้ นักเรียนสามารถเชื่อมโยงเนื้อหา กับสถานการณ์จริงและประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน เช่น ปรากฏการณ์การระรานทางโซเชียล หรือการเผยแพร่ข้อมูลที่ผิดพลาดในสื่อออนไลน์ ผ่านกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนคิด วิเคราะห์ และสะท้อนผลกระทบที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมในโลกโซเชียล การใช้

ปรากฏการณ์ในโลกไซเบอร์ช่วยให้นักเรียนเห็นผลกระทบจากการกระทำต่อผู้อื่น การเชื่อมโยงปรากฏการณ์กับการเรียนรู้ในสาขาต่างๆ จะส่งเสริม ความตระหนักรู้และความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยี รวมทั้งพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจในสถานการณ์ไซเบอร์ การนำปรากฏการณ์มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนจะทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ที่มีความหมาย สร้างการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง ซึ่งสอดคล้องกับชินวัณ วาสนาเรืองสุทธิ และกอบสุข คงมนัส ที่ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิด Cyber Friendly School Program เพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจในโลกดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้วิธีการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) และกรณีศึกษา (Case Study) ที่เกิดขึ้นจริง เพื่อให้ผู้รับอบรมเห็นความสำคัญของสถานการณ์ต่างๆ ในโลกไซเบอร์ พร้อมทั้งสามารถประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการเข้าถึงและการติดต่อสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ต (ชินวัณ วาสนาเรืองสุทธิ และกอบสุข คงมนัส, 2565) และสอดคล้องกับเอลวิน ชาร์ไพศาลสมุทร พบว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมแนะแนวแบบผสมผสานช่วยเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ในโลกดิจิทัล โดยมีการนำเทคนิคทางจิตวิทยาการแนะแนวและการให้คำปรึกษามาประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนรู้ มีรูปแบบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดและความรู้สึก รวมทั้งเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ในโลกดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เอลวิน ชาร์ไพศาลสมุทร, 2566)

ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ พบว่า ควรเลือกปรากฏการณ์หรือสถานการณ์ในโลกไซเบอร์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม ควรใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อช่วยให้นักเรียนเรียนรู้จากหลายมุมมองและประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งทำให้การเรียนการสอนมีความน่าสนใจและไม่น่าเบื่อ เช่น การสอนโดยใช้บทบาทสมมติ การสอนให้เข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น และการส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นในแง่บวก ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจและเรียนรู้สิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง รวมถึงช่วยให้เข้าใจมุมมองของผู้อื่นในโลกไซเบอร์ได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสรานนท์ อินทนนท์ ได้เสนอแนวทางการสร้างทักษะความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์สำหรับเด็ก ได้แก่ การเล่นเกมบทบาทสมมติและสร้างเรื่องราว เพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจมุมมองของผู้อื่นและผลกระทบจากการกระทำในโลกไซเบอร์ การสอนคำที่เกี่ยวกับความรู้สึก เพื่อให้เด็กสามารถเข้าใจและแสดงออกถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นได้ การแสดงความคิดเห็นในแง่บวก การให้กำลังใจหรือคำชมช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์และลดการระรานในโลกไซเบอร์ และการสร้างสังคมแห่งการยอมรับและเคารพความแตกต่าง เพื่อส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในโลกไซเบอร์อย่างปลอดภัย (สรานนท์ อินทนนท์, 2563)

ด้านบทบาทของครู ครูควรมีความรู้และความสามารถในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับพลเมืองดิจิทัล เพื่อให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ได้อย่างเข้าใจและสอดคล้องกับชีวิตจริงของนักเรียน ครูควรทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา โดยการให้คำแนะนำและรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน เพื่อสร้างบรรยากาศที่ให้นักเรียนรู้สึกปลอดภัยและกล้าที่จะแสดงออกอย่างเสรี โดยไม่ต้องกลัวการถูกตัดสิน และครูควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในห้องเรียนและในชีวิตประจำวัน เนื่องจากครูจะต้องถ่ายทอดแนวคิดและค่านิยมที่ดีเกี่ยวกับการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นในโลกไซเบอร์ให้แก่นักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวว่า ครูเป็นหัวใจสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และการเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่นักเรียน ซึ่งจำเป็นต้องปรับบทบาทให้

สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน พร้อมทั้งพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยครูควรมีความพร้อมที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเอง มีความเข้าใจและพัฒนาทักษะความฉลาดทางดิจิทัล ครูควรส่งต่อองค์ความรู้ด้านดิจิทัลเหล่านี้ไปยังนักเรียนและครอบครัว เพื่อพัฒนาความสามารถในการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีความรับผิดชอบ และสามารถส่งเสริมให้นักเรียนก้าวสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่เหมาะสมในอนาคตได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

ด้านบทบาทของนักเรียน นักเรียนควรเป็นผู้ลงมือทำกิจกรรมในชั้นเรียน มีส่วนร่วมในชั้นเรียนและเคารพความแตกต่างของผู้อื่นในโลกไซเบอร์ โดยเริ่มจากการยอมรับความคิดเห็นที่หลากหลาย หลีกเลี่ยงพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์ มีความรู้เกี่ยวกับพลเมืองดิจิทัล สื่อสารในโลกไซเบอร์อย่างสุภาพและสร้างสรรค์ โดยใช้คำพูดที่ทำให้กำลังใจหรือแสดงความชื่นชม และควรมีส่วนร่วมในการรณรงค์เสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์ ซึ่งสอดคล้องกับ Park กล่าวว่า เด็กควรมีความสามารถในการสร้างและจัดการอัตลักษณ์ของตนเอง รวมถึงเข้าใจเรื่องร่องรอยดิจิทัลและการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล ตลอดจนมีทักษะในการรักษาความปลอดภัยในโลกไซเบอร์ และสามารถคิดเชิงวิเคราะห์เพื่อควบคุมตนเองในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ นอกจากนี้ยังควรมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นบนโลกไซเบอร์และสามารถจัดการกับปัญหาการระรานทางไซเบอร์ได้ (Park, 2016)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ภาพที่ 1 แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดลำพูน

สรุป

แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดลำพูน ควรเริ่มต้นจากการบูรณาการเนื้อหาจากหลายสาขาวิชา โดยใช้ปรากฏการณ์ในโลกไซเบอร์เป็นตัวเชื่อมโยง วิธีการจัดการเรียนรู้ควรใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจมุมมองของผู้อื่นในโลกไซเบอร์ และพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ ครูควรมีความรู้เกี่ยวกับพลเมืองดิจิทัล และใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมการเข้าใจมุมมองของผู้อื่น นักเรียนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่พัฒนาทักษะการแก้ปัญหา เคารพความแตกต่าง และสื่อสารอย่างสุภาพในโลกไซเบอร์ เพื่อสร้างสังคมที่ยอมรับและเข้าใจกันในโลกไซเบอร์

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการวิจัยแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดลำพูน แนะนำให้ปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในโลกไซเบอร์ โดยบูรณาการเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพลเมืองดิจิทัลและการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรมในทุกสาขาวิชา ใช้ปรากฏการณ์ที่อยู่ใกล้ตัวของนักเรียน เน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน เช่น การวิเคราะห์กรณีศึกษา การแสดงบทบาทสมมติ หรือการสร้างสื่อรณรงค์ เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลกระทบและพัฒนาทักษะความรับผิดชอบ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรมีการศึกษาผลกระทบของการใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานในการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์อย่างละเอียด เพื่อประเมินผลและปรับปรุงแนวทางการสอนให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียนและชุมชน

2.2 ควรพัฒนาเครื่องมือที่สามารถประเมินความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนในโลกไซเบอร์ ทั้งในด้านทักษะการเข้าใจผู้อื่นและการปฏิบัติตามแนวทางพลเมืองดิจิทัล เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

2.3 ควรมีการศึกษาวิธีการและเทคนิคที่ครูสามารถนำมาใช้ในการสอนพลเมืองดิจิทัลและการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในโลกไซเบอร์อย่างมีประสิทธิภาพในยุคที่เทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว

เอกสารอ้างอิง

กอบสุข คงมนัส และชินวัฒน์ วาสนาเรืองสุทธิ. (2565). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิด Cyber Friendly School Program เพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจในโลกดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 16(2), 241-255.

- จรุงกุล บุรพวงศ์. (2560). *ความฉลาดทางอารมณ์ในโลกออนไลน์*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 6 มกราคม 2568 จาก <https://www.psy.chula.ac.th/th/feature-articles/eq-cyber/>
- ดรุณี จำปาทอง. (2560). สภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในระดับการศึกษาภาคบังคับ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ.*, 10(2), 121-135.
- ภาณุมาศ หอมบุญยงค์. (2561). แนวทางการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 ในจังหวัดสมุทรสงคราม. *สิกขา วารสารศึกษาศาสตร์*, 8(1), 153-165.
- ราชบัณฑิตยสภา. (2562). *การระรานทางไซเบอร์*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 11 มีนาคม 2567 จาก https://web.facebook.com/RatchabanditThai/photos/a.2527569647301115/2527570907300989/?type=3&_rdc=1&_rdr
- วิภาพรรณ พินลา. (2559). แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับครูในยุคศตวรรษที่ 21. *Veridian E-Journal*, 9(1), 1443-1458.
- วรพล ศรีเทพ และดนัย ศรีเกตุสุข. (2567). PILLARS of Excellence เส้นทางสู่ความสำเร็จและความยั่งยืนในการพัฒนานักเรียน. *วารสารปรัชญาศุภบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 3(3), 1-17.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *แนวปฏิบัติของการสร้างและส่งเสริมการรู้ดิจิทัลสำหรับครู*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุจิตรา แก้วสีนวล และฤทัยชนิ์ สิทธิชัย. (2564). ความสามารถในการตอบสนองทางดิจิทัลต่อการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์และประทุษวาจาออนไลน์ของเด็ก ศึกษาเปรียบเทียบสภาพแวดล้อมทางการเรียนในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดสงขลา. *วารสารสารสนเทศศาสตร์*, 39(4), 1-26.
- สุธิดา สุวรรณราช และชลิดา ธนฐธีรกุล. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างการถูกกลั่นแกล้งและคุณค่าในตนเองตามการรับรู้ของวัยรุ่นในโรงเรียนเขตตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ*, 45(2), 65-77.
- สรานนท์ อินทนนท์. (2562). *การกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์*. กรุงเทพฯ: สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน.
- สรานนท์ อินทนนท์. (2563). *ทักษะการเอาใจเขามาใส่ใจเราทางดิจิทัล*. ปทุมธานี: มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.).
- หัตถ์สนธิ์ เพ็งสันเทียะ. (2563). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. (*วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อรพรรณ บุตรกตัญญู. (2561). การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อการสร้างมุมมองแบบองค์รวมและการเข้าถึงโลกแห่งความจริงของนักเรียน. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 46(2), 348-365.

- อพัชชา ช้างขวัญยืน. (2563). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตปริญญาตรีตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เอลวิน ธารไพศาลสมุทร. (2566). การเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ในโลกดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสังกัดกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมโดยการจัดการเรียนรู้กิจกรรมแนะแนวแบบผสมผสาน. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 7(11), 263-272.
- POBPAD. (2565). Digital Empathy ความเห็นอกเห็นใจในโลกออนไลน์ที่สร้างได้. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 1 เมษายน 2567 จาก <https://bit.ly/3ClvXiC>
- Park, Y. (2016). *8 digital life skills all children need – and a plan for teaching them*. Retrieved April 3, 2024, from <https://www.weforum.org/stories/2016/09/8-digital-life-skills-all-children-need-and-a-plan-for-teaching-them/>